

*Ткаченко Т.П.
Асистент кафедри економіки і підприємництва
Біленька Є.О.
Студентка групи УЕ-41
НТУУ «КПІ», ФММ*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті висвітлюється сутність поняття фінансової стійкості підприємства, визначаються фактори впливу на показники фінансової стійкості, обґрунтовується необхідність досягнення оптимального показника фінансової стійкості для забезпечення безперервного функціонування в умовах ринкової економіки, визначено ступені фінансової стійкості через показник забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування.

This article identifies definition of financial stability of the enterprise; defines factors, which influence indicators of financial stability; substantiates necessity of reaching optional financial stability rate in order to secure trouble-free work in conditions of market economy; defines financial stability degrees through indicator of funds provision by their formation sources.

Ключові слова: фінансова стійкість, загальна стійкість, зовнішня стійкість, внутрішня стійкість, «спадкова» стійкість, внутрішні фактори впливу, зовнішні фактори впливу, абсолютна стійкість, нормальна стійкість, передкризовий стан, кризовий стан.

Вступ. Трансформація народного господарства України в економіку відкритого типу створює для підприємств нові умови функціонування, принципово інше зовнішнє середовище. До цих умов, які постійно змінюються, треба пристосовуватися, адаптувати усі системи підприємства, перетворити їх так, щоб із основної ланки планової економіки підприємство перетворилося у незалежний економічний суб'єкт господарювання, який ефективно функціонує і розвивається в умовах ринку.

Закони ринкової економіки, до яких так важко адаптуються вітчизняні підприємства, вимагають постійного кругообігу коштів у народному господарстві, що заснований на платоспроможному попиті. У цих умовах

визначення фінансової стійкості, найважливішими ознаками якої є платоспроможність і наявність ресурсів для розвитку, ставиться до числа найбільш важливих не тільки фінансових, але й загальноекономічних проблем. Адже недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємств, до відсутності в них коштів для фінансування поточної й інвестиційної діяльності, а при погіршенні фінансового стану - і до банкрутства, а надлишкова - ставить перешкоди на шляху розвитку підприємств, обтяжуючи їхні витрати зайвими запасами й резервами, чим й обумовлена актуальність теми.

Питання оцінки фінансової стійкості підприємства висвітлюються у роботах західних вчених – Н.А.Казима, Лі Лю, Е. Хелферта, Ш.де Ковні, К.Такі, П.С.Роуза, Д.П.Уайтінга, російських дослідників – І.Т.Балабанова, О.В.Кондратьєва, Ю.С.Маслеченкова, А.Д.Шеремета, А.В.Грачова, В.М.Родіонової, українських дослідників – М.Я.Коробова, М.Л.Лапішко, А.М.Поддєрьогіна тощо.

Постановка задачі. Цілями поданої статті є аналіз фінансової стійкості підприємства: загальне трактування самого поняття і його складових (компоненти); розгляд внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства й динаміку її показників, реальні можливості аналізу й шляхи досягнення фінансової стійкості тощо.

Поставлена вище мета визначила постановку ряду взаємозалежних завдань:

- визначити й розглянути аспекти фінансової стійкості;
- визначити фактори впливу на фінансову стійкість підприємства;
- розглянути класифікацію підприємств за ступенем їх фінансової стійкості.

Методологія. У поданій роботі авторами використовуються сучасні підходи та методи аналізу та систематизації наукових розробок фінансової стійкості підприємств.

Результати дослідження. Умовою життєздатності підприємства й основою його розвитку в конкурентному ринку є стабільність (стійкість). На неї впливають різні причини - як внутрішні, так і зовнішні: виробництво дешевої продукції та надання послуг, які мають попит; міцне становище підприємства на ринку; високий рівень матеріально-технічної оснащеності виробництва і застосування передових технологій; налагодженість економічних зв'язків із партнерами; ритмічність кругообігу засобів; ефективність господарських і фінансових операцій; незначний

ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо.

Таке розмаїття причин, що впливають на діяльність ринкового підприємства, зумовлює різні аспекти його стійкості, зокрема загальний, ціновий, фінансовий, а залежно від факторів, що впливають на неї, — внутрішній і зовнішній аспекти (див. рис.1).

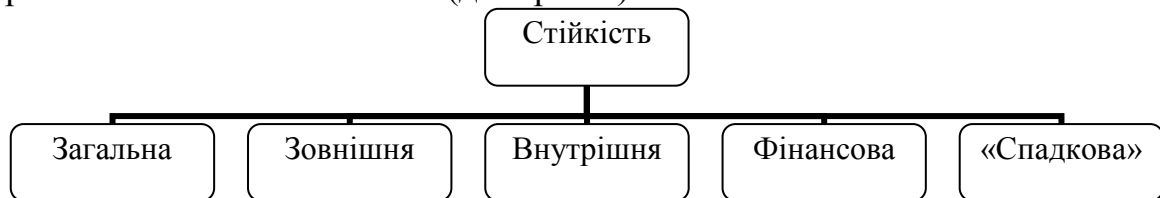

Рис.1. Види стійкості комерційного підприємства

Загальна стійкість відображає ефективність інвестиційних проектів, рівень матеріально-технічного забезпечення, організації виробництва, правці, управління; обумовлена рухом грошових потоків, що забезпечують отримання прибутку та дозволяють ефективно розвивати виробництво.

Зовнішню стійкість слід визначати на основі стабільності економічного середовища, в рамках якого здійснюються його операції. Вона досягається відповідним макроекономічним регулюванням ринкової економіки.

Внутрішня стійкість підприємства відображає такий стан його трудового потенціалу, матеріально-речової й вартісної (грошової) структур виробництва і таку його динаміку, при якій забезпечуються стабільно високі натурально-речові й фінансові результати функціонування підприємства. В основі досягнення внутрішньої стійкості підприємства лежить своєчасне й гнучке управління внутрішніми і зовнішніми факторами його діяльності.

Спадкова стійкість визначається наявністю певного запасу міцності, досягнутого підприємством за період його попередньої діяльності, і яка захищає від впливу несприятливих дестабілізуючих факторів.

Фінансова стійкість відображає стабільне перевищення доходів над витратами та стан ресурсів, що забезпечує вільне маневрування коштами організації та шляхом їх ефективного використання сприяє безперебійному процесу виробництва та реалізації, розширенню та оновленню. Вона відображає співвідношення власного та залученого капіталу, темпи накопичення власного капіталу в результаті поточної, інвестиційної та фінансової діяльності, співвідношення мобільних та іммобілізованих коштів організації, достатнє забезпечення запасів власними джерелами коштів. Фінансова стійкість – це головний компонент загальної стійкості підприємства, оскільки є характерним індикатором перевищення доходів над витратами, що стабільно утворюється. Визначення її меж відноситься

до найбільш важливих економічних проблем в умовах ринкової економіки. Таким чином, сутність фінансової стійкості, окрім іншого, визначається ефективним формуванням, розподіленням, використанням фінансових ресурсів, а форми її прояву можуть бути різними.

Фінансова діяльність будь-якої компанії являє собою комплекс взаємопов'язаних процесів, що залежать від багатьох різноманітних факторів. Існують внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства. З погляду впливу на фінансову стійкість підприємства визначальними внутрішніми факторами є:

- галузєва приналежність суб'єкта господарювання;
- структура продукції(послуг), її частка в попиті;
- розмір оплаченого статутного капіталу;
- величина й структура витрат, їхнього динаміка в порівнянні із грошовими доходами;
- стан майна й фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви, їхній склад і структуру.

Окрім внутрішніх факторів, на фінансову стійкість впливає також низка факторів зовнішнього середовища. Термін "зовнішнє середовище" містить у собі різні аспекти: економічні умови господарювання, наявні в суспільстві суспільстві техніку й технологію, платоспроможний попит споживачів, економічну й фінансово-кредитну політику уряду держави і прийняті ними рішення, законодавчі акти по контролю за діяльністю підприємства, систему цінностей у суспільстві тощо. Ці зовнішні фактори впливають на все, що відбувається усередині підприємства.

Істотно впливає на фінансову стійкість і фаза економічного циклу, у якій перебуває економіка країни. У період кризи відбувається відставання темпів реалізації продукції від темпів її виробництва. Зменшуються інвестиції в товарні запаси, що ще більше скорочує збут. Знижуються в цілому доходи суб'єктів економічної діяльності, скорочуються відносно й навіть абсолютно масштаби прибутку. Все це веде до зниження ліквідності підприємств, їхньої платоспроможності. У період кризи підсилюється серія банкрутств.

Падіння платоспроможного попиту, характерне для кризи приводить не тільки до росту неплатежів, але й до загострення конкурентної боротьби. Гострота конкурентної боротьби так само являє собою немаловажний зовнішній фактор фінансової стійкості підприємства.

Серйозними макроекономічними факторами фінансової стійкості служать, крім того, податкова й кредитна політика, ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків; істотно впливає на неї курс валюти, позиція й чинність профспілок.

Економічна й фінансова стійкість будь-яких підприємств залежить від загальної політичної стійкості. Відношення держави до підприємницької діяльності, принципи державного регулювання економіки (його заборонний або стимулюючий характер), відносини власності, принципи земельної реформи, заходи щодо захисту споживачів і підприємців не можуть не враховуватися при розгляді фінансової стійкості підприємства.

Нарешті, одним з найбільш масштабних несприятливих зовнішніх факторів, що дестабілізують фінансове становище підприємств, є на сьогоднішній день інфляція.

З усіх показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства, відомі економісти А.Д.Шеремет, Р.С.Сайфулін, Г.С.Савицька виділяють як найбільш узагальнюючий показник фінансової стійкості залишок або недостачу джерел коштів для формування запасів і витрат. Цей показник отримують у вигляді різниці розміру джерел коштів і розміру запасів і затрат. Відповідно до показників забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування виділяють наступні ступені фінансової стійкості підприємства:

1. Абсолютна стійкість фінансового стану, яка трапляється рідко і є крайнім типом фінансової стійкості. При цьому запаси і затрати менші за суму власного оборотного капіталу і кредитів банку під товарно-матеріальні цінності.

2. Нормальна стійкість фінансового стану, який гарантує його платоспроможність. Запаси і витрати дорівнюють сумі власного оборотного капіталу і кредитам банку під товарно-матеріальні цінності.

3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, при якому порушується платоспроможність, але є можливість відновлення рівноваги між платіжними засобами та платіжними зобов'язаннями за рахунок залучення тимчасово вільних джерел в оборот і збільшення власного капіталу. Фінансова стійкість вважається при цьому допустимою за умови, що розмір короткострокових кредитів і позикових коштів, які залучені в оборот для формування запасів і витрат, не перевищують вартість виробничих запасів і готової продукції (найбільш ліквідної частини матеріальних оборотних коштів). Якщо ця умова не виконується має місце погіршення фінансового стану.

4. Кризовий фінансовий стан, при якому підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки в цій ситуації грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості та прострочених позик.

Висновки. Важливе місце в системі показників діяльності підприємства має фінансова стійкість. Фінансова стійкість — комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів. Тому її слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення й використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності - на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності й кредитоспроможності.

Література

1. **Гиляровская, Л. Т., Вехорева, А. А.** Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. [Текст]. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.: ил. – (Серия «Бухгалтеру и аудитору»). - ISBN 966-9576-0-1.
2. **Грачев, А. В.** Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия. Учебно-практическое пособие. [Текст].- Издательство: Финпресс - 2002 год - 208 с. - ISBN 5-7102-0237-1.
3. **Кондратьев, О. В.** Фінансова стійкість у механізмі господарювання підприємства // Фінанси України. - 1997. - №7. - с.73 – 76
4. **Родионова, В. М. Федотова М.А.** Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. [Текст]. – М.: Перспектива, 1995. – 98 с. - ISBN 8-88045-006-6*.
5. **Тарасенко, Н. В.** Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. [Текст].– Львів: ЛБІ НБУ, 2000.- 485с. - ISBN 5-7763-1813-0.
6. **Шіллер, Р. І.** Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення. [Текст]. — К.: Наукова думка, 1998. — 159с. - ISBN 966-00-0444-3.
7. **Крамин, Т. В.** Финансовая устойчивость предприятий в условиях перехода к рыночной экономике / Институт экономики, управления и права. [Текст] — Казань: Издательство "Таглитат" ИЭУиП, 2001. — 124с. - ISBN 5-8399-0027-1*.
8. **Родионова, В. М. Федотова, М. А.** Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. [Текст]. — М.: Перспектива, 1995. — 98с. - ISBN 8-88045-006-6*.